

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE MEMBRIS ECCLE-||SIAE MILITANTIS,|| TRIBVS LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

XLII. Non teneri Monachos ad laborem manuum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53880](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53880)

quit, pascit aues, & vestit lilia, quæ eum non norunt, imò
etiam prouidet Gentilibus, qui eum blasphemant; quomodo
vobis cultoribus suis poterit deesse? & si vobis corruptum
animum donauit, quæ maiora sunt; quomodo credibile
non daturum cibum & vestes quæ sunt minora?

TERTIO, immoderata est sollicitudo ratione temperata,
vt cum quis hodie sollicitus est pro ea re, pro qua satius
pestiuè cras inciperet sollicitus esse. & hoc reprehendit
minus cum ait ibidem: *Nolite solliciti esse de crastino. Solliciti
sunt dei malitia sua.* Vbi notandum, non reprehendi per
dentiam parandi necessaria pro tempore futuro, aliter
peccasset Ioseph. Gen. 41. qui recondidit frumenta pro futu-
ra sterilitate: etiam Dominus ipse habebat loculos, & re-
tinet cibos, Ioann. 13. Itaque vocatur sollicitudo de crastino
& mala est illa, quæ non conuenit præsentis temporis se-
cundum rectam rationem.

CAPVT XLII.

Non teneri Monachos ad laborem manuum

SECUNDVS error tria affert præcipua funda-
ta. VNVM ex Apostolo, qui Ephes. 4. 1. Thess. 4.
2. Thess. 3. præcipit Christianis, vt ex labore ma-
nuum victum quærant, ex quibus locis tale argu-
mentum duci potest: vel ista verba B. Pauli continent præ-
ceptum necessitatis, vel consilium perfectionis. si primum
ergo tenentur laborare etiam religiosi; si secundum, ergo
tenentur saltem religiosi, illorum enim est viam perfectionis
& consiliorum tenere.

SECUNDVM fundamentum est ex AVGVSTINO, qui in
libro de opere Monachorum dicit religiosos teneri ad hoc
Apostoli præceptum implendum, nec excusari per occupa-
tiones spirituales. Sic enim ait, cap. 17. *Quid, inquit, agunt
qui operari corporaliter nolunt, cui rei vacent, seire desunt.
Orationibus, inquit, & Psalmis, & lectioni, & serbo Dei.
Sancta planè vita, & in Christi suauitate laudabilis: sed si
his auocandi non sumus, nec manducandum est, nec ipsa
quotidie preparanda, vt possint apponi & assumi. Si autem
ad ipsa*

ad istas Vacare seruus Dei certis intervallis temporis ipsius infirmitatis humana necessitas cogit, cur non *Et* Apostolicis præceptis observandis aliquas partes temporum deputamus? citius enim exauditur *Una* obedientis oratio, quàm decem milia contemptoris.

TERTIVM fundamentum est ex consuetudine omnium antiquarum religionum; nam Epiphan. hæref. 80. Hieron. epist. 4. ad Rusticum, Augustin. lib. 1. de morib. Eccles. cap. 31, Cassian lib. 2. cap. 3. & lib. 3. cap. 2. de institutis cœnobiorum, docent omnia monasteria bene instituta, secundum Apostoli legem manibus laborare.

His non obstantibus, respondemus cum B. Thoma, in opusculo 19. & in 2. 2. quæst. 187, art. 3. & B. Bonaventura in libro de paupertate Christi, & in Apologia pauperum: Ad victum labore manuum quærendum non magis teneri Monachos, quàm seculares. & probatur PRIMO, vel laborare manibus est præceptum, vel consilium. Si primum, omnes obligat, tam seculares, quàm religiosos. Præcepta enim dantur omnibus, omnibus enim dicitur: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Si secundum, ergo nemo teneretur laborare manibus, nisi qui spontè ad huius consilij observationem se obligauerit; talis enim est natura omnium consiliorum: ergo religiosi qui id consilium non receperunt, non tenentur manibus laborare. Non enim tenentur religiosi ad omnia consilia, sed solùm ad illa, quæ spontè suscipiunt.

SECUNDO, si tenerentur religiosi laborare manibus, magis quàm seculares, aut id esset ex præcepto naturali, aut ex positivo; neutrum autem dici potest: quod enim non ex positivo, patet, quia nullum tale exstat, quod non ex naturali, probatur; Nam præceptum de laborando, ut est naturale, dupliciter obligat, vno modo absolute, alio modo in certo casu. PRIMO modo non obligat singulos, sed Rempub. ut patet; debent enim in ea alij esse opifices, alij agricolæ, alij medici, alij iudices, &c. & ex hac parte non convenit religiosi laborare manibus. illi enim officium habent in Repub. orandi, & psallendi, & similia faciendi. SECUNDO modo tenentur quidem singuli hoc præcepto, sed non minùs seculares, quàm religiosi: nam omnes casus in quibus obligantur singuli laborare manibus, non minùs accidere possunt secula-

Casus? ularibus quàm religiosis; verbi gratia, vnus, & præcipuus est, si quis nihil habeat vnde viuat, nec possit licite viuere, nisi operando. Alius casus est, si quis teneatur promittere alteri de cibo, & non possit licite eum inuenire nisi operando. Tertius est, si quis non possit ocium fugere, vel tentationes carnales superare, nisi operando corporaliter. At omnes tam religiosi, quàm seculares tenentur providere, ne moriantur fame, & ocium fugere, ac superare tentationes, igitur tenentur eodem modo laborare.

TERTIO probatur ex illis ipsis argumentis, quæ contra nos proferuntur. Nam in primis Apostolus, in illis locis scribit Monachis, sed secularibus, vt patet, & præcipue in opinionem aduersariorum, qui docet nondum illo tempore cœpisse religiones. Deinde Apostolus in illis locis non quam præcipit operari absolute, sed solùm ad euitandum furtum, vel scandalum, vel ocium; nam Ephes. 4. ait: *Qui vrbatur, iam non furetur, magis autē laboret operando manibus suis.* Et 1. Thess. 4. posteaquam dixerat, vt operarentur, subiungit rationē: *Vt honestè ambuletis ad eos, qui foris sunt, & nullius aliquid desideretis.* Vbi illud, *desideretis*, non significat concupiscatis, sed careatis. Sic enim est in Græc. *ὅτι μὴ ἐπιθυμῆτε τὸ ἐπιθυμῆσαι*, id est, & nullius indigentiam habere. Scandalizabantur enim infideles, cùm videbant Christianos ex alienis bonis velle viuere. Et 2. Thess. 3. postquam dixerat: *Qui non laborat, non manducet.* Subdit: *Audiuimus enim quosdam inter vos inquietos esse, nihil operantes, sed viciose agentes.* Qui ergo possunt furtum euitare, & scandalum, & ocium, alio modo quàm corporaliter operando, et Paulus non obligat corporaliter operari.

Iam verò B. Augustinus in illo lib. de opere Monachorum solùm obligat ad operandum manibus illos, qui antequam religiosi fierent, ex labore manuum viuabant, & nunc non facere possunt, sine impedimēto maioris boni, & tamen ocio, & pigritia nolunt; Nam cap. 21. excipit religiosos, qui Ecclesiastica ministeria exercent, quales sunt hoc tempore omnes mendicantes. sic enim ait: *Si Euangelista, inquit, istam non arrogat, sed planè vendicāt potestatem, viuendi ex facultatibus populi.*

DICES; potestas petendi sumptus à populo, non est data nisi ordinariis pastoribus: alioqui possent religiosi accipere decimas, quod est falsum, & contra canones multos, ut ex Clementina prima de decimis perspicuum est.

RESPONDEO; quidquid de hoc sit, quod postea videbimus, satis nobis est, quod Aug. hoc dicat. de cuius sententia disputamus, & præterea siue religiosi prædicantes, & Sacramenta ministrantes, possint ex iustitia sumptus petere, siue non possint, satis est quod licitè possint petere saltem ex caritate, & accipere corporalia; sicut ipsi ex caritate ministrant spiritualia, & populus accipit. ADDE etiam, quod religiosi huiusmodi rectè dici possunt operari manibus suis. Operari enim manibus est operari corporaliter, siue id fiat manibus, siue pedibus, siue lingua, siue alio modo: appellatur autem opus corporale, opus manuum, quia manus est instrumentum præcipuum, quo operamur. Vnde etiam aurige, & nautæ, & cursores, & vigiles dicuntur operari manibus, quia corporaliter exercentur, licet non minus pedibus quàm manibus in suo opere utantur. Qui ergo canunt in choro publicè, concionantur, docent, confessiones audiunt, planè manibus laborare dici possunt.

phras. manibus operari

Itaque soli contemplatiui, qui sibiipsis vacant, manibus non laborant. Inter illos autem excipit Augustinus ab obligatione laborandi illos omnes, qui in seculo diuites fuerunt, & bona sua pauperibus dederunt. Illis enim debet Ecclesia victum, & vestitum, quando quidem omnia sua ipsi Ecclesiæ in eius pauperibus dederunt. Sic enim ait de istis loquens, cap. 25. *Et ipsi, inquit, aliquid manibus operentur, Et piger ex vita humilior, Et ab hac exercitatione venientibus auferant excusationem, multò misericordius agunt, quàm cum omnia sua indigentibus diuiserunt. quod quisdem si nolunt, quis audeat cogere?* & cap. 21. tales multos fuisse dicit in Hierusalem, qui quoniam omnia sua pauperibus dederant, quando tempore famis egebant, non sunt coacti operari manibus, sed eorum inopia elemosynis Græcorum sustentata est, Act. II. soli ergo remanent illi religiosi, qui in seculo vivebant ex officio, & in religione sibi solis vacant, non populo. Hos August. obligat ad laborandum.

Sed nec istos obligat absolutè, sed solùm quando, si operentur,

rentur,

rentur, non impediētur à maiori bono, & si non operentur, perniciosè ociosi erunt; nam si aliquis talis possit perire, orare, aut legere, & velit id facere, & inueniat qui eum in opere versantem gratis alat, cur non poterit id facere: non hoc modo vixit per triennium B. Benedictus, vt Gregorius dicitur lib. 2. dialog. ca. 1. & tota vita sua B. Alexius, vt in eius vita scribit Simeon Metaphrastes.

Vnde Augustinus, ca. 17. eiusdem libri, vt dicit Monachos non debere excusari ab opere manuum per orationem, per psalmodiam, lectionem, & verbum Dei; clarissimè indicat quod qui non de oratione assidua, nec de cōtinua, & publica psalmodia, lectione, vel concione, quæ totum hominem occupant, sed de oratione, psalmodia, lectione, & exhortatione priuata, & rara, quæ multum ocij relinquunt. Et cap. 21. dicit se reprehendere illos Monachos, qui ex conditione seculi ad monasterium veniunt, vt vitam inopem, & laboriosam fugiant, & vacui pascantur ac vestiuntur, & insuper honorantur ab iis, à quibus contemni conteri que consueuerant. In quibus etiam dicit, cap. 25. *Nulla modo decet, vt in ea seculi ubi sunt senatores laboriosi, ibi fiant opifices ociosi, & qui sunt in ea seculi sunt rustici delicati.* Et cap. 28. dicit: *Ostendite, inquit, hominibus non vos in ocio facilem victum, sed per angustiam & etiam portam regnum Dei querere.*

Ad argumentum TERTIVM de consuetudine antiquiorum monasteriorum dico, Monachos illos fuisse obligatos operari manibus ex propriis regulis suis. Cur autem eiusmodi regulam constituerint, causa est duplex. VNA, quia non poterant aliter sustentari, nam hæc habebant prædia, & possessiones sibi relictas, vt nunc habent multi Monachi; & elemosynas à populo petere, nec audebant, cum populo non seruirent, nec vlllo modo id suffecisset; nam vno in loco, sub vno Abbate debebant terna, vt minimum hominum mille, vt Augustinus refert lib. 1. de moribus Ecclesiæ, cap. 31.

ALTERA ratio est, quia illi Monachi cum non essent Clerici, sed Laici omnes, excepto Abbate, non erant satis occupati, & ideo ad fugiendum ocium necessarium erat illis laborare. HIERONYMVS in epist. 4. ad Rusticum: *Aegyptiorum monasteria hunc morem tenent, vt nullum absq; operis laboris*

suscipiant, non tam propter victus necessitatem, quam propter anima salutem, ne vagetur perniciosis cogitationibus mens, &c. Nec tamen absolute est verum, omnes antiquos religiosos manibus laborasse. Sic enim scribit de monasterio S. Martini SVLPITIVS in vita S. Martini, cap. 7. Nemo ibi quidquam proprium habebat: omnia in medio conferebantur, non emere, aut vendere, ut plerisque Monachis moris est, quidquam licebat. ars ibi, exceptis scriptoribus, nulla habebatur. Cui tamen operi minor atas deputabatur; maiores orationi vacabant. Hæc ille. Vbi vides solos iuniores laborasse manibus, eosque non ad victum quærendum (nam nihil eis vendere licebat, sed vivebant ex bonis, quæ attulerant) sed ad otium fugiendum. Sed nec primi Monachi sub Apostolis in Hierusalem, aut in Ægypto operabantur manibus, ut patet Actor. 3. & 4. & ex lib. Philonis de vita contemplativa.

CAPVT XLIII.

Licitum esse Monachis vivere ex bonis patrimonialibus in communi.

DE SECUNDO modo vivendi nulla potest esse dubitatio; nam in primis talis fuit vita primorum religiosorum sub Apostolis, cap. 4. Act. unusquisque enim adferebat. precia suarum rerum Apostolis, & inde diuidebatur cuique, sicut cuique opus erat. Deinde talis etiam fuit usus antiquorum monasteriorum, ut recipebant, si quid in commune dare volebant, qui Monachi fiebant, ut patet ex Augustino, in epist. 109. ad Sanctimoniales, ubi sic ait: *Quæ aliquid habebat in seculo, quando ingressa sunt monasterium, libenter velint illud esse commune.* Item serm. 2. de communi vita Clericorum: *Vivunt, inquit, nobiscum in societate communi, & nemo eos distinguit ab eis, qui aliquid attulerunt.* Et libro de opere Monachorum, cap. 25. ideo dicit, diuites non teneri ad opus manuum, quia monasterio sua bona contulerunt.

B. BENEDICTVS, ut in vita S. Placidi legitur: *Bona quæ fuerant Monachorum suorum, non sinebat aliò derivari, quam ad sua monasteria, & inde multos Dei seruos alere posset.* S.

BERNARDVS